

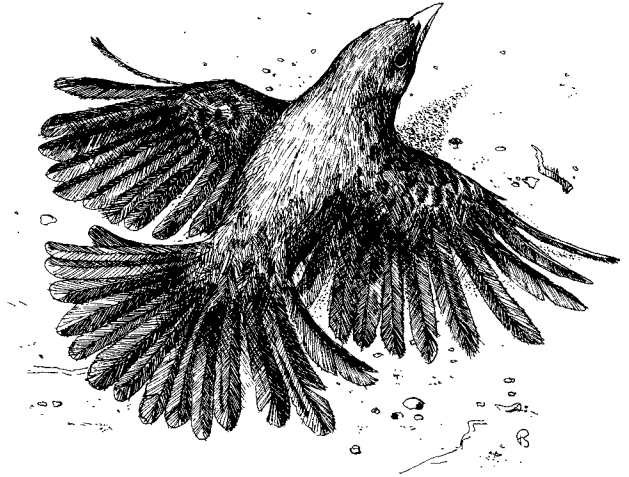
Vogels houden ook van het zonnetje

door A. L. J. van IJzendoorn

Ofschoon er veel naar vogels wordt gekeken, veel over vogels wordt geschreven, hun gedrag door velen wordt geregistreerd en becommentarieerd, toch blijkt steeds weer dat we van veel vogelmaniertjes maar weinig afweten. Een van hun minder bekende gedragingen is het zonnebaden. Vogels houden namelijk ook van het zonnetje, net als wij! Maar waarom zonnebaden ze en hoe? Welke soorten doen het vaak, welke zelden, welke nooit? Bij ons, mensen, lijkt de neiging om zich van tijd tot tijd in de zon te koesteren iets dat aangeboren is. We kunnen onze portie zonlicht niet ontberen. Zonbestraling is voor ons levensbehoefte: het leidt tot de productie van vitamine D in ons lichaam. De pro-vitamine ergosterol wordt door het bloed opgenomen, naar de huid gebracht en onder invloed van de ultraviolette stralen van het zonlicht omgezet in vitamine D. Die vitamine kunnen we niet missen: bij tekort treedt rachitis op.

Toen ornithologen tot de ontdekking kwamen dat het zonnebaden bij veel vogels regelmatig was te observeren, rees al spoedig de vraag, of dat ook bij hen invloed had op de productie van vitamine D. In 1928 publiceerde Hsing-Ch'un Hou in het 'Chinese Journal of Physiology' een artikel waarin werd aangetoond, dat de stuitklieren van ganzen, hoenders, eenden en duiven cholesterol bevatten. Men vermoedde nu, dat de afscheiding van de stuitklier, waarmee vogels hun veren invetten, ook de verwante steroïden bevatten waaruit de vitamine D wordt geproduceerd.

Bij deze Chinese proefnemingen werd aan kippen voer gegeven dat geen vitamine D bevatte. Tevens werden ze geplaatst achter dubbelwandig glas, waar de ultraviolette stralen van het zonlicht niet door konden dringen. Spoedig ontstonden bij de proefdieren rachitische aandoeningen. Toen dezelfde hoenders werden bestraald met een kwikdamplamp verdwenen de verschijnselen van 'Engelse ziekte' snel. Andere kippen echter – waarbij de stuitklieren vóór de experimenten waren verwijderd en die op hetzelfde vitamine D-loze dieet waren gesteld – bleven de rachitische afwijkingen behouden,

Zonnebadende lijster (tek. F. Siemensma).

ook toen ze met een ultraviolet licht producerende kwikdamplamp werden bestraald. Men heeft uit deze proefnemingen geconcludeerd dat de verzorging der veren met stuitklier-olie, gecombineerd met zonbestraling, van belang kon zijn voor de productie van vitamine D. Evenals kinderen schijnen vooral jonge vogels behoefte te hebben aan een zonnebad voor de productie van de antirachitische vitamine. Zo is een waarneming beschreven van negen jonge Staartmezen die alle tegelijk heerlijk aan het zonnebaden waren terwijl beide oudervogels rustig voortgingen met voedselzoeken.

Er zijn ook auteurs die benadrukken dat het zonnebaden een goede methode kan zijn om ectoparasieten, die zich tussen de veren of op de huid bevinden, te bestrijden. Door de warmte worden die parasieten namelijk actiever en komen te voorschijn uit hun 'schuilhoeken'. Ze lopen over de kop en op de vleugels en kunnen dan gemakkelijker door de geïnfecteerde vogel worden verwijderd. Inderdaad krabben vogels zich vaak op de kop en toiletteren ze dikwijls hartstochtelijk tijdens en na een zonnebad. Kleine zangvogels kan men vaak bezig zien met het nemen van een zonnebad. Daarbij

merken we dan meermalen op, dat ze hun veren omhoog zetten en hun staart wijd uitspreiden. Ook zien we dat ze hun lichaam draaien in de richting van de zonnestralen. Ze nemen daardoor soms een merkwaardig krampachtige houding aan, zó dat de zonnestralen onder een rechte hoek kunnen invallen. Heel bekend staan uilen als zonnebaders of -baadsters. Steen-, Bos-, Kerk- en Ransuil zijn zonnebadend aangetroffen en ze doen dat kennelijk met groot genoegen. Het is bij deze soorten en ook bij de Nachtzwaluw (die alle door hun schemer- en nachtleven weinig of niet van de zon kunnen genieten) wel opvallend dat ze af en toe gretig de gelegenheid aangrijpen zich in de zon te koesteren. . . .

Overigens kunnen we de zonnebaadgewoonte ook observeren bij doodgewone Huismussen, bij Merels en Kauwtjes, bij Huis- en Boerenzwaluwen, bij Veldleeuweriken, Vinken en Houtduiven en vele andere soorten. Als U dus in de komende zomerdagen een interessant studieobject zoekt dan is het hier: Ga eens zonnebadende vogels bekijken! Het kan een leerzame tijdpassering zijn en misschien ontdekt U wel nieuwe bijzonderheden van dit gedrag! Enige punten waarop U dan b.v. kunt letten zijn:

1. de lichaamshouding die de vogel aanneemt;
 2. de richting waaruit de zonnestralen komen;
 3. de toestand waarin het verenkleed verkeert;
 4. of de vogel zich voor of na het zonnebad met stuitklierolie inwrijft;
 5. of de vogel zijn veren zodanig opzet dat de zonnestralen de huid bereiken.
- De resultaten van Uw 'research' zoudt U in *Natura* kunnen publiceren en de onderstaande literatuur kan U wellicht verder op weg helpen om een deskundige op het gebied van 'vogelzonnebad-gedrag' te worden.

Adres van de schrijver:

LITERATUUR

GIBB, JOHN: Sun-bathing by birds. *British Birds*, 40, 1947.

GOODWIN, DEREK: Some possible functions of sun-bathing in birds. *British Birds*, 60, 1967.

ROLLIN, NOBLE: A note on sun-bathing by birds. *British Birds*, 41, 1948.

TEAGER, C. W.: Birds sun-bathing. *British Birds*, 60, 1967.

THOMSON, A.: Landsborough (Editor): A New Dictionary of Birds. London and New York 1964.

KNNV en Public Relations

Afdelingen van de KNNV leiden nog te vaak een verborgen bestaan. Het is nog altijd zo dat de bewoners van stad of dorp, in tegenstelling tot vele andere clubs en verenigingen, de KNNV niet weten te vinden. Dat het toch anders kan, zonder direct een al te grote massa mensen op ons dak te krijgen, is bij onze afdeling Epe-Heerde wel gebleken. Een en ander vormde voor ons bestuur genoeg reden voor het schrijven van dit artikel voor *Natura* in de hoop hier andere afdelingen mee aan te moedigen.

Wij geloven dat het contact tussen de KNNV en de niet-leden (buitenwereld) eigenlijk onmisbaar is en zeer belangrijk. Een van de belangrijkste redenen is wel het bijbrengen van de natuurbeschermingsgedachte en het onder de aandacht brengen van het natuurgebeuren. Bovendien is het belangrijk als ook het grote publiek de KNNV weet te bereiken. Wij krijgen vaak de aardigste waarnemingen

binnen van niet-leden en bovendien dienen we ook als een soort vraagbaak wanneer mensen iets niet kennen of weten. Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat er in onze directe omgeving geen afdeling van het IVN is, een instituut dat in vele streken zeer veel educatief werk doet en ons op deze manier reeds veel werk uit handen neemt.

Een van onze contacten met het grote publiek hebben wij via onze streekkrant door een wekelijkse rubriek: 'Tussen heuvels en rivier'. Hierin wordt steeds door een onzer leden een artikel geschreven over het natuurgebeuren in onze naaste omgeving. Geen moeilijke wetenschappelijke uiteenzettingen, maar prettig leesbare stukjes. Dat deze artikeltjes het grote publiek wel aanspreken blijkt uit de vele reacties die we wekelijks op ons 'contactadres' ontvangen. Deze reacties variëren van de meest simpele vragen tot de leukste waarnemingen, zoals b.v. van de Rode wouw tijdens het afgelopen voorjaar.